

رای شماره ۱۵۰۱ تا ۱۵۲۷ مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۲۴ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

بسم الله الرحمن الرحيم

شماره دادنامه: ۱۵۰۱ الی ۱۵۲۷

تاریخ رای: دوشنبه ۲۴ آذر ۱۳۹۳

موضوع: اخذ عوارض تحت عنوان حق الارض قانونی نیست

ردیف

کلاس پرونده

نام شاکی یا شکات

طرف شکایت

موضوع و مشخصات مصوبه مورد شکایت

صفحه

۱

۹۲/۴۳۹

شرکت توزیع نیروی برق یزد

شورای اسلامی شهر یزد

ابطال ماده ۵۰ و بندهای چهارگانه آن از تعرفه عوارض حق الارض

۳۵

۲

۸۹/۳۰

شرکت توزیع نیروی برق خراسان رضوی

شورای اسلامی شهر کدکن

ابطال مصوبه شماره ۱۳۸۸/۱۰/۱-۲۱۳۲ در خصوص اخذ عوارض حق الارض

۳۶

۳

۹۰/۲۹۳

شرکت توزیع نیروی برق استان گلستان

شورای شهر گرگان

ابطال مصوبه شماره ۱۳۸۵/۷/۱۷-۳/۱۷۴۵۵ در خصوص اخذ عوارض حق الارض

۳۷

۴

۹۲/۵۱۰

شرکت مخابرات استان گلستان

شورای شهر علی آباد کتول

ابطال بند ۴ و ۵ مصوبه شماره ۱۳۸۶/۸/۲۸-۱۶۲۰ در خصوص اخذ عوارض حق الارض

۴۰

۵

۹۲/۵۱۲

شرکت مخابرات استان گلستان

شورای شهر خان به بین

ابطال مصوبه شماره ۱۳۸۷/۱۱/۲۰-۱۰۷۸۰۵ در قسمت بندهای ۶ و ۷ در خصوص اخذ عوارض حق الارض

۴۲

۶

۹۰/۹۰۶

شرکت توزیع نیروی برق استان خراسان رضوی

شورای شهر فرهادگرد

ابطال مصوبه شماره ۱۳۸۷/۱۰/۲۱-۳۴۶۱ در خصوص اخذ عوارض حق ارتفاق- حق الارض

۴۵

۷

۹۲/۴۸۶

شرکت مخابرات استان گلستان

شورای شهر انبارالوم

ابطال مصوبه شماره ۱۰۲۸۳۶ در قسمت بندهای ۳ و ۴ با موضوع اخذ عوارض حق الارض

۴۷

۸

۹۲/۲۴۱

شرکت توزیع نیروی برق استان خراسان رضوی

شورای شهر تربت جام

ابطال مصوبه جلسه ۵۵-۱۳۸۹/۱۲/۲۲ در خصوص اخذ عوارض حق الارض

۴۹

۹

۹۲/۴۴۱

شرکت توزیع نیروی برق استان یزد

شورای شهر اردکان

ابطال ماده ۳۸ از تعرفه عوارض برای اجرا در سال ۱۳۹۲

۵۱

۱۰

۹۲/۷۴۴ ۹۲/۴۵۹

شرکت آب و فاضلاب آذربایجان شرقی

شورای شهر سردرود

ابطال ماده ۴۴ دستورالعمل تعرفه

ابطال ماده ۴۴ تعرفه عوارض با موضوع حق الارض

۵۲

۱۱

۹۲/۴۵۳

شرکت آب و فاضلاب آذربایجان شرقی

شورای شهر مرند

۱- ابطال ماده ۴۲ از مصوبه سال ۸۸، ۲- ابطال ماده ۴۸ از مصوبه سال ۸۸، ۳- ابطال ماده ۴۲ از مصوبه سال ۸۸، ۴- ابطال ماده ۴۵ از مصوبه سال ۸۸، ۵- ابطال ماده ۴۳ از مصوبه سال ۸۹، ۶- ابطال ماده ۴۱ از مصوبه سال ۹۲

۵۳

۱۲

۹۲/۱۰۰۴

شرکت توزیع نیروی برق استان گلستان

شورای شهر خان به بین

ابطال نامه های شماره: ۱- ۸۶۸۱-۸/۳، ۲- ۳۰۴۱-۳/۱۲، ۳- ۸۴۳-۹/۶، ۴- ۱۰۹۰۱-۱۰/۱۰، ۵- ۹۲۹۴-۸/۲۱، ۶- ۱۰۰۲۹-۹/۱۶، ۷- ۲۳۳۶-۱۲/۱۸، ۸- ۱۱۲۴-۱۱/۲۰، ۱۳۸۸/۱۱

۵۹

۱۳

۹۲/۶۰۸

شرکت توزیع نیروی برق استان گلستان

شورای شهر فاضل آباد

ابطال مصوبه شماره ۱۸۹۳-۱۳۹۰/۵/۴

۶۷

۱۴

۹۲/۹۰۲

شرکت توزیع نیروی برق استان خراسان رضوی

شورای شهر تایباد

ابطال نامه شماره ۱۲۶۹۱-۱۳۹۰/۷/۲۶ در خصوص اخذ حق الارض

۶۹

۱۵

۹۲/۱۱۳۴

شرکت مخابرات استان قم

شورای شهر قم

ابطال ماده ۳۸ و ۴۱ تعرفه حق الارض به شماره ۶۲۳۹/ش/ق-۱۳۸۶/۱۱/۱۴

۷۴

۱۶

۹۲/۴۵۵

شرکت آب و فاضلاب استان آذربایجان شرقی

شورای شهر ایلخچی

ابطال ماده ۴۶ تعرفه عوارض حق الارض جهت سال ۱۳۹۲

۷۹

گردش کار: شاکیان به موجب دادخواستهای تقدیمی در پرونده های مذکور ابطال مصوبات یاد شده را به شرح خواسته تقاضا کرده اند که دلایل ایشان به طور خلاصه به شرح ذیل است: ۱- طبق ماده (۱۸) قانون سازمان برق ایران وزارت آب و برق و شرکتهای تابعه آن مجاز خواهند بود در صورت لزوم در معابر عمومی شهرها و یا حریم املاک و اماکن و مستغلات به صورت مجانی نسبت به نصب تاسیسات انتقال و توزیع نیروی برق از جمله پایه تیر، پایه مقرر، جعبه انشعاب و امثالهم اقدام نمایند و بر این اساس شرکتهای و سایر موسسات مجاز به پرداخت وجهی از بابت استفاده از معابر به عنوان حق بهره برداری یا عوارض حق الارض نیستند. این قانون در سال ۱۳۴۶ به تصویب رسیده در حالی که قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۳۴ است و با این وصف آن قسمت از تبصره (۶) ماده (۹۶) قانون شهرداری که مخالف با ماده (۱۸) قانون سازمان برق ایران است نسخ شده است. ۲- برابر تبصره ۱ و ۶ ماده (۹۶) قانون شهرداری چنانچه تامین نیازمندیهای عمومی شهر به عهده سازمانها و موسسات ثالثی قرار گیرد سازمان و موسسه مزبور برای انجام وظیفه محوله می باید به وسیله شهرداریها از مقررات ماده فوق استفاده نمایند در گذشته این مسوولیتها به عهده شهرداری بود که کلیه موسسات برق شهرداریها برابر قانون مذکور به تملک شرکتهای و موسسات درآمده است. ۳- شبکه ها و تاسیسات نیروی برق یکپارچه و قابل تفکیک بوده که جهت مصارف عمومی احداث و نصب شده اند و تفکیک شبکه روشنایی معابر از سایر تاسیسات مصوبه متصور نیست در حالی که تامین روشنایی معابر به عهده شهرداریها است. ۴- مالکیت شهرداریها نسبت به معابر با توجه به عمومی بودن آن به لحاظ ماده ۴۵ آیین نامه مالی شهرداریها اعتباری است که طبق ماده (۴۶) آن فقط حفاظت و صیانت از اموال عمومی به شهرداریها محول شده و نمی تواند محملی برای مطالبه حقوق مالکانه برای شهرداریها باشد. ۵- قانون سازمان برق ایران تاکنون توسط هیچ مرجعی نسخ نشده است. ۶- مصوبات مذکور در تناقض با مصوبات قانونی و سیاستهای کلی دولت در چهارچوب برنامه چهارم توسعه مبنی بر تثبیت قیمت خدمات است. ۷- طبق اصل (۴۴) قانون اساسی و ماده (۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شرکت توزیع برق به عنوان شرکت زیر مجموعه شرکت مادر تخصصی توانیر وابسته به وزارت نیرو مصوب شده که هر گونه پرداخت وجه به عنوان مالیات عوارض و غیره نیاز به نص صریح قانون دارد. مدیریت برق شهرستان زیر مجموعه این شرکت در سطح استان و به تبع آن در سطح کشور است و عوارض مذکور محلی نیز تلقی نمی شود و برابر بند (۱۶) ماده (۷۱) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی و رای وحدت رویه شماره ۳۴۴-۱۳۸۹/۴/۲۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات شوراهای اسلامی که ملی تلقی شوند فاقد وجاهت قانونی هستند. ۸- طبق تبصره ۱ ماده (۵۰) قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوبات شورا پس از تصویب و اعلام عمومی در سال بعد قابل اجراست لیکن مطالبات عطف به ماسبق شده اند. ۹- با توجه به اصول ۱۰۵ و ۵۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوبات شوراها نمی تواند برخلاف قوانین موضوعه باشد. ۱۰- آراء وحدت رویه ۶۶ الی ۸۶-۱۳۹۲/۲/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات بعضی از شهرها در موضوع مشابه را ابطال کرده است. ۱۱- خدمات شرکتهای مذکور در راستای عمل به تکالیف قانونی و ارایه خدمات به عموم افراد جامعه است و وضع چنین عوارضی با فلسفه وجودی عوارض منافات دارد. ۱۲- بر اساس مواد (۵۰) و (۵۲) قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب (۱۳۸۷) سهم شهرداریها از مالیات بر ارزش افزوده و عوارض ارزش افزوده معین شده و بر اساس ماده (۳۹) قانون مذکور سازمان امور مالیاتی کشور سهمیه شهرداریها را از عوارض وصولی هر ماه به حساب شهرداری محل واریز می نماید لذا وضع عوارض دیگر خلاف مقررات این قانون است. ۱۳- در ازای حفاریها و خسارات احتمالی به آسفالت هزینه های آن به شهرداری پرداخت می شود و شهرداری خدمتی

ارایه نمی کند تا عوارض بابت آن اخذ کند. شوراهای اسلامی طرف شکایت طی لوایح جداگانه نسبت به ارسال پاسخ اقدام کرده اند: خلاصه آنها بدین شرح است: ۱- با استناد به بند (۱۶) ماده (۷۱) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ و اصلاحات و الحاقات بعدی تصویب و برقراری عوارض از وظایف ذاتی شورای اسلامی شهر است. ۲- به موجب تبصره های (۱) و (۳) ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ تعیین عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده است جزء وظایف شورای اسلامی شهر تعیین شده و قوانین و مقررات مربوط به اعطای تخفیف یا معافیت از پرداخت عوارض یا وجوه به شهرداریها و دهیارها لغو شده است. ۳- رای وحدت رویه ۱۴۷۷ الی ۱۴۸۱-۱۳۸۶/۱۲/۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مطالبه حق الارض را تایید کرده است. ۴- به موجب ماده (۵۵) قانون شهرداریها آسفالت معابر و خیابانها و میادین و تامین هزینه های مربوط به ارایه خدمات و حفظ و نگهداری و مرمت آنها و جلوگیری از سد معبر از وظایف شهرداری است و طبق تبصره (۶) ماده (۹۶) و ماده (۱۰۱) آن اراضی، کوچه ها و میدانها و پیاده روها در مالکیت شهرداری است وضع و برقراری عوارض حق الارض به سبب استفاده از معابر به منظور اجرای برنامه های مربوط به شرکتهای مذکور مغایر قانون نیست. ۵- به صراحت نص صریح تبصره ۱ ماده (۵) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و یا سایر وجوه از تولید کنندگان و ارایه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی باید تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام عمومی شود و در آیین نامه اجرایی این قانون فصل اول بند ب که به استناد ماده (۹) قانون یاد شده تنظیم شده عوارض محلی را تعریف کرده و اعلام کرده عوارض محلی عوارضی است که به استناد تبصره ۱ ماده (۵۵) قانون تجمیع توسط شوراهای اسلامی شهر وضع و تعیین می شود و اختیار وضع عوارض محلی را به شورا واگذار کرده است و با توجه به مفهوم مخالف ماده (۵) تکلیف و وضع عوارض آنهايي که معین نشده توسط شورا ممنوع نیست. ۶- به شرح قانون لغو ماده (۹۰) قانون محاسبات مصوب ۱۳۶۳ کلیه وزارتخانه ها و شرکتهای دولتی موظف به پرداخت هرگونه عوارض متعلق به شهرداری هستند. ۷- ماده (۱۸) قانون سازمان برق ایران دلالتي بر جواز یا اختیار استفاده مجانی شرکتهای مذکور از معابر شهری ندارد. ۸- در نظریه مورخ ۱۳۹۲/۲/۴ فقهای شورای نگهبان عدم مغایرت وضع عوارض حق الارض با مبانی قانونی و شرع مقدس مورد تصریح قرار گرفته است. هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ یاد شده با حضور روسا، مستشاران و دادرسان شعب دیوان تشکیل شد. پس از بحث و بررسی، با اکثریت آراء به شرح آینده به صدور رای مبادرت میکند.

رای هیأت عمومی

مطابق ماده ۱۸ قانون سازمان برق ایران مصوب سال ۱۳۴۶، عبور کانال خطوط برق در معابر عمومی شهرها و حریم اماکن و دیوارهای مستغلات و اماکن خصوصی مشرف به معابر عمومی به صورت مجانی است و از طرفی به موجب ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارایه خدمات که در قانون مزبور تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، توسط شوراهای اسلامی شهرها ممنوع است. نظر به این که در بند الف ماده ۳۸ قانون اخیرالذکر، نرخ عوارض شهرداریها و دهیارها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده ۱۶ قانون، تعیین شده است و تامین آب، برق، گاز، تلفن و خطوط فاضلاب از مصادیق ارایه خدمات است. بنابراین وضع عوارض مجدد تحت عنوان حق الارض در این گونه موارد وجاهت قانونی ندارد و پیش از این رای شماره ۶۶ الی ۸۸ مورخ ۱۳۹۲/۲/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز بر همین امر تاکید شده است. بنابراین مصوبات مورد شکایت شکات در بخش

تعیین و اخذ عوارض حق الارض به شرح مندرج در گردش کار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شوند. با اعمال ماده ۱۳ قانون اخیرالذکر و تسری ابطال مصوبات به زمان تصویب آنها موافقت نشد.

محمدجعفر منتظری - رئیس هیأت عمومی دیوان عدالت اداری